

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้สถานการณ์โลกเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นปัจจัยท้าทายและส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศไทย ที่จำเป็นต้องมุ่งไปสู่ความสมดุลและยั่งยืนในอนาคต มีการพึ่งพาตนเองมากขึ้น รวมทั้งการเสริมสร้างความมั่นคงให้กับทุนทางสังคม เศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญ มีการวิจัยและพัฒนาเพื่อนำไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ บนพื้นฐานการสร้างความนวัตกรรม บุคลากรและแรงงานที่มีความรู้ ความสามารถในการปรับตัว รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น (สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน. 2550 : 1) ดังนั้นการก้าวเข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) ของประเทศไทยจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งสำคัญหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนา มีการกำหนดวิสัยทัศน์มุ่งสู่ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” (Green and happiness society) เพื่อเป้าหมายให้คนไทยมีคุณธรรมนำความรู้ ภายใต้ระบบการบริหารจัดการประเทศที่มีหลักธรรมาภิบาล และดำรงไว้ซึ่งความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2549 : 1-2) โดยมีการน้อมนำ “หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาประยุกต์ใช้บูรณาการทางการศึกษา จัดทำแผนพัฒนาและสร้างเครือข่ายขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติโดยเชื่อมโยงแผนระดับชาติลงสู่ระดับท้องถิ่นและยึดแนวปฏิบัติ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติไว้ เช่น บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี ซึ่งรัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย และต้องดำเนินการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ ทุกรูปแบบให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม (ฝ่ายวิชาการสำนักพิมพ์เดอะบุคส์. 2550 : 31) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่กล่าวไว้ว่าการจัดการศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้และปัจจัย

ส่งเสริมที่เกื้อหนุนให้บุคคลมีโอกาสได้เรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต (สำนักนายกรัฐมนตรื. 2545 : 2) คั้งนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาภาพการศึกษา ระหว่างปี พ.ศ. 2551-2555 ไว้อย่างชัดเจน ประกอบด้วย การพัฒนาคณาภาพผู้เรียน การพัฒนาคณาภาพครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา การจักระบบการศึกษาที่ส่งผลต่อคณาภาพการศึกษา การสร้างคามเข้มแข็งของสถานศึกษา รวมทั้ง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนของสังคม ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการจัการศึกษาของชาติอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2551 ก : 45-55)

จากคามคาดหวังดังกล่าวจะเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลหลักที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และเป้าหมายของมาตรฐานการศึกษา ในฐานะเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่จะต้องมีความรู้ และประสบการณ์วิชาชีพตามที่คุรุสภากำหนด (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2550 : 16) นอกจากนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้ที่มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนางานวิชาการอยู่เสมอ มีความรู้ความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาให้เกิดลักษณะสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเป็นองค์การหลักในการปฏิรูปการเรียนรู้ (Learning reform) การใช้การบริหารฐานโรงเรียน (School - based management : SBM) การจัดให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ (Learning organization) การพัฒนาให้เป็นองค์การคุณภาพ (Quality organization) การเป็นองค์การพัฒนาสมองเพื่อการเรียนรู้ (Brain-based Learning) การเป็นองค์การที่นำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ (Good governance) และการเป็นองค์การเพื่อพัฒนาคณาภาพของสังคม (Social development organization) (ธีระ รุญเจริญ. 2550 : 155) สอดคล้องกับแนวคิดของจันทรานี สงวนนาม (2551 : 142) ; ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2549 : 8) และ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551 ข : 222) ที่กล่าวถึงความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาว่ามีความสำคัญและส่งผลโดยตรงต่อความสำเร็จของสถานศึกษาเพราะเป็นผู้กล้าคิด กล้าทำ ภายใต้ระบบหรือสภาพการบริหารที่มีทรัพยากรจำกัด กล่าวคือ ผู้บริหารสถาน ศึกษาจะต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่ดีและมีความพร้อมในการปฏิบัติตนและมีพฤติกรรมแสดงออกที่พึงประสงค์อยู่เสมอ

อย่างไรก็ตามจากการรายงานสภาวะการศึกษาไทย ปี 2550/2551 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาทุกสังกัดในภาพรวมมีจุดอ่อนด้านการบริหารจัดการงานวิชาการอีกมาก เช่น การจัคกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียน ได้รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ การจัคกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนรู้จัก

การศึกษาแสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง การประเมินพัฒนาการของ ผู้เรียนด้วยวิธีการอย่างหลากหลายและต่อเนื่อง การนำข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจเพื่อปรับปรุงงานวิชาการ การนิเทศติดตามประเมินผลเปรียบเทียบกับเป้าหมาย อย่างต่อเนื่อง และการจัดให้มีสื่อการเรียนการสอนเหมาะสมเอื้อต่อการเรียนรู้ (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, 2551 ก : 84-85) ซึ่งประเด็นเหล่านี้มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกับ ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาทาง วิชาการ โดยเฉพาะด้านคุณภาพของผู้เรียน ครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาและด้าน

ประสิทธิภาพการบริหารจัดการ พบว่า มีสถานศึกษาจำนวนมากที่ไม่ได้มาตรฐาน ผู้เรียนมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ขาดคุณสมบัติที่พึงประสงค์ทั้งการคิดวิเคราะห์ ใฝ่เรียนรู้และ แสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งยังไม่มีภาระงานอำนาจในการบริหารผู้สถานศึกษา ที่เน้นการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาจากทุกภาคส่วนอย่างแท้จริง (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, 2552 ก : 2) นอกจากนี้การประมวลข้อมูล แนวโน้มทางด้าน การศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คะแนนมาตรฐานต่าง ๆ ของสถานศึกษา ชั้นพื้นฐาน สถาบันทดสอบแห่งชาติ และผลการประเมินมาตรฐานสถานศึกษาของสำนักงาน รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ตลอดจนการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหา คุณธรรม จริยธรรมและการใช้ชีวิตของผู้เรียนต่างสะท้อนให้เห็นถึง “วิกฤตคุณภาพ” ที่จะ ปฏิเสธไม่ได้ถึงสถานการณ์คุณภาพการศึกษาของไทย อาจส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อ คุณภาพของกำลังคนรวมถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว อันเนื่องมา จากความไม่มีคุณภาพในหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษาและความสามารถด้านการบริหาร จัดการทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยหรือตัวบ่งชี้สำคัญใน การขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาดังกล่าว (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552 ข : 4-8)

เทศบาลเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกรูปแบบหนึ่ง ที่มีบทบาทหน้าที่ในการ จัดการศึกษาตามภารกิจเช่นเดียวกับหน่วยงานการศึกษาอื่น เน้นการเปิดโอกาสให้ชุมชนและผู้ มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามหลักการและนโยบาย ของรัฐบาล โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานมี หน้าที่ประสานงานและให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดเทศบาล อย่างมีคุณภาพ ทุกระดับ ได้แก่ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับ มัธยมศึกษา และระดับอาชีวศึกษา มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาขึ้น

พื้นฐานไว้จำนวน 24 มาตรฐาน 106 ตัวบ่งชี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้สอดคล้องกับ กรอบมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและมาตรฐานการศึกษาชาติ (กรมส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่น. 2549 : 18-26) และผลสะท้อนดังกล่าวสิ่งสำคัญที่สุดก็คือการพิจารณาถึงสาเหตุแห่ง ความไม่มีคุณภาพของหน่วยงานที่รับผิดชอบจัดการศึกษา ประกอบกับความสามารถในการ บริหารจัดการทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีส่วนสำคัญต่อการขับเคลื่อน ดังจะเห็นได้ จากการปฏิรูปการศึกษาของต่างประเทศทั้งใน อังกฤษและสิงคโปร์ต่างก็มีวิธีการสรรหา และ พัฒนาผู้นำด้านคุณภาพภายในสถานศึกษา ด้วยการคัดเลือกครูที่ดีมาเป็นผู้บริหารสถานศึกษา

(Getting the right teachers to become principal) มีการพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำทางการสอน (Developing instructional leadership skills) และเน้นการใช้เวลาส่วนใหญ่ของผู้บริหาร สถานศึกษาในด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ (Focusing each principal's time on instructional leadership) ทั้งนี้เพื่อเป็นพลังสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการสอนของครู ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2552 ค : 65)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นว่าในการจัดการศึกษาของเทศบาลนั้นมีลักษณะรูปแบบ ที่คล้ายคลึงกับหน่วยงานการศึกษาอื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริบทของสถานศึกษายังมีความ ต้องการได้รับความช่วยเหลือจากสังคมทุกภาคส่วน เนื่องจากปัญหาอุปสรรคภายในและ ผลกระทบภายนอกส่งผลกระทบต่อความคาดหวังและ โอกาสในการบริหารจัดการด้านวิชาการ และใน ปัจจุบันหน่วยงานต้นสังกัดยังไม่มีการกำหนดตัวบ่งชี้ที่แสดงถึงพฤติกรรมภาวะผู้นำทาง วิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาลไว้อย่างชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะเป็นศึกษานิเทศก์ มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเทศบาลทุกระดับได้มีการกำกับ ติดตาม (Monitoring) การประเมินผล (Evaluation) และมีความตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเกี่ยวกับตัวบ่งชี้อันเปรียบเสมือนเครื่องมือนำทางไปสู่ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้บริหารของหน่วยงานต้น สังกัดและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกระดับสามารถนำไปใช้ในการวางแผน กำหนดนโยบาย กำกับ ติดตามและจัดลำดับคุณภาพด้านวิชาการของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้ กำหนดประเด็นการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล ถือเป็นประเด็นที่ทำทลายความสามารถสำหรับการบริหาร จัดการงานวิชาการของสถานศึกษาเทศบาลในอนาคตต่อไป

คำถามการวิจัย

1. ตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล ในแต่ละองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบย่อยควรมีอะไรบ้าง
2. โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล ที่สร้างและพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างและพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล
2. เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล ที่สร้างและพัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานการวิจัย ดังนี้ คือ โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาลที่สร้างและพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
 - 1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 4,878 คน จาก 142 โรงเรียน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2551 : 49-93)
 - 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษาฝ่าย

วิชาการและครูหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ของสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดเทศบาล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 920 คน จาก 92 โรงเรียน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ และ องค์ประกอบย่อย 17 องค์ประกอบ ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยผู้วิจัยได้ใช้เป็นตัวแปรแฝง (Latent variables) ในโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้ที่เป็นตัวแปรสังเกตได้ (Observed variables) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้ คือ องค์ประกอบหลักด้านการกำหนดทิศทางและนโยบาย ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) การกำหนดวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจ
- 2) การมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ
- 3) การเน้นประสิทธิผลของสถานศึกษา
- 4) การเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

องค์ประกอบหลักด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) การจัดบรรยากาศและวัฒนธรรมเพื่อการเรียนรู้
- 2) การสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดี
- 3) การแลกเปลี่ยนความคิดและสะท้อนผลงาน

องค์ประกอบหลักด้านการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) การดำเนินโครงการและกิจกรรม
- 2) การสนับสนุนความเป็นมืออาชีพของครู
- 3) การนิเทศและประเมินผลการปฏิบัติงาน

องค์ประกอบหลักด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) ความเข้าใจหลักสูตรกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) การใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 3) การให้คำปรึกษาข้อมูลทางวิชาการ
- 4) การให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับการเรียนการสอน

องค์ประกอบหลักด้านการส่งเสริมคุณภาพนักเรียน ประกอบด้วย องค์ประกอบย่อย 3 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
- 2) ความคาดหวังต่อการเรียนรู้ของนักเรียน
- 3) การเพิ่มพูนความก้าวหน้าของนักเรียน

3. ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยไว้ 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การสร้างกรอบแนวคิดและร่างตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ ของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล ระหว่าง เดือนกรกฎาคม 2552 ถึง เดือนกุมภาพันธ์ 2553

ระยะที่ 2 การพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล ระหว่างเดือนมีนาคม 2553 ถึง เดือนเมษายน 2553

ระยะที่ 3 การทดสอบเพื่อยืนยันตัวบ่งชี้และความสอดคล้องของ โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ระหว่างเดือนพฤษภาคม 2553 ถึง เดือนสิงหาคม 2553

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ตัวบ่งชี้ หมายถึง ตัวแปรขององค์ประกอบที่มีค่าแสดงถึงลักษณะ หรือปริมาณของสภาพที่ต้องการศึกษาในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เป็นค่าที่สังเกตได้ทั้งเชิงปริมาณหรือคุณภาพที่บอกความหมายหรือสภาพที่ต้องการศึกษาเป็นองค์รวมอย่างกว้าง ๆ โดยอาจมีเงื่อนไขของเวลาหรือสถานที่กำกับ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย การวางแผนการบริหารงาน การติดตามผลการดำเนินงานและการจัดลำดับการพัฒนาของหน่วยงานได้

2. ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง ลักษณะของพฤติกรรมและกระบวนการ ที่ผู้บริหารสถานศึกษานำมาใช้ เพื่อให้มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นโดยการ โน้มน้าว จูงใจหรือชี้นำบุคลากรในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องให้เกิดความตระหนักและเข้าใจในการจัดการศึกษารวมทั้งมีการ ประสานสัมพันธ์เพื่อพัฒนาวิชาชีพและงานวิชาการ ให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

3. พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง แนวทางหรือบทบาทในการปฏิบัติตนของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมและเปิดโอกาสให้ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจสามารถเรียนรู้บรรลุตามจุดมุ่งหมายและ โครงสร้างที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ตามกรอบดำเนินการ ประกอบด้วย 1) การกำหนดทิศทางและนโยบาย 2) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) การพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากร 4) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ และ 5) การส่งเสริมคุณภาพนักเรียน

3.1 การกำหนดทิศทางและนโยบาย หมายถึง การระบุแนวทางปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับการกำหนดทิศทางและนโยบาย เพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) การกำหนดวิสัยทัศน์เป้าหมายและพันธกิจ 2) การมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ 3) การเน้นประสิทธิผลของสถานศึกษา และ 4) การเป็น

ผู้นำการเปลี่ยนแปลง

3.2 การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง การระบุแนวปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ เพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) การจัดบรรยากาศเพื่อการเรียนรู้ 2) การสร้างและรักษาสัมพันธภาพที่ดี และ 3) การแลกเปลี่ยนความคิดและสะท้อนผลงาน

3.3 การพัฒนาวิชาชีพครู และบุคลากร หมายถึง การระบุแนวปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูและบุคลากรเพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) การดำเนิน โครงการและกิจกรรม 2) การสนับสนุนความเป็นมืออาชีพของครู และ 3) การนิเทศและประเมินผลการปฏิบัติงาน

3.4 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ หมายถึง การระบุแนวปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตร และการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) ความเข้าใจหลักสูตรกับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 2) การใช้และพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) การให้คำปรึกษาข้อมูลทางวิชาการ และ 4) การให้ข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับการเรียนการสอน

3.5 การส่งเสริมคุณภาพนักเรียน หมายถึง การระบุแนวปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณภาพนักเรียนเพื่อให้ประสบความสำเร็จด้านการดำเนินงานทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน 2) ความคาดหวังต่อการเรียนรู้ของนักเรียน และ 3) การเพิ่มพูนความก้าวหน้าของนักเรียน

4. ความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หมายถึง ผลการวิเคราะห์ทางสถิติโดยการวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วย โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ที่พบว่า มีค่าไค-สแควร์ (Chi-square) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ค่าความน่าจะเป็น (P-value) มากกว่า .05 ค่าดัชนีความกลมกลืน (Goodness of fit index = GFI) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjust goodness of fit index = AGFI) ระดับการยอมรับ คือ มีค่ามากกว่า .90 ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังที่ 2 เฉลี่ย (Root mean square error of approximation : RMSEA) ระดับการยอมรับคือ น้อยกว่า .08 และค่าขนาดตัวอย่างวิกฤติ (Critical N : CN) ระดับการยอมรับ คือมากกว่าหรือเท่ากับ 200

5. ผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้อำนวยการสถานศึกษาของสถานศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับ การตรวจสอบ และควบคุมดูแลของเทศบาล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

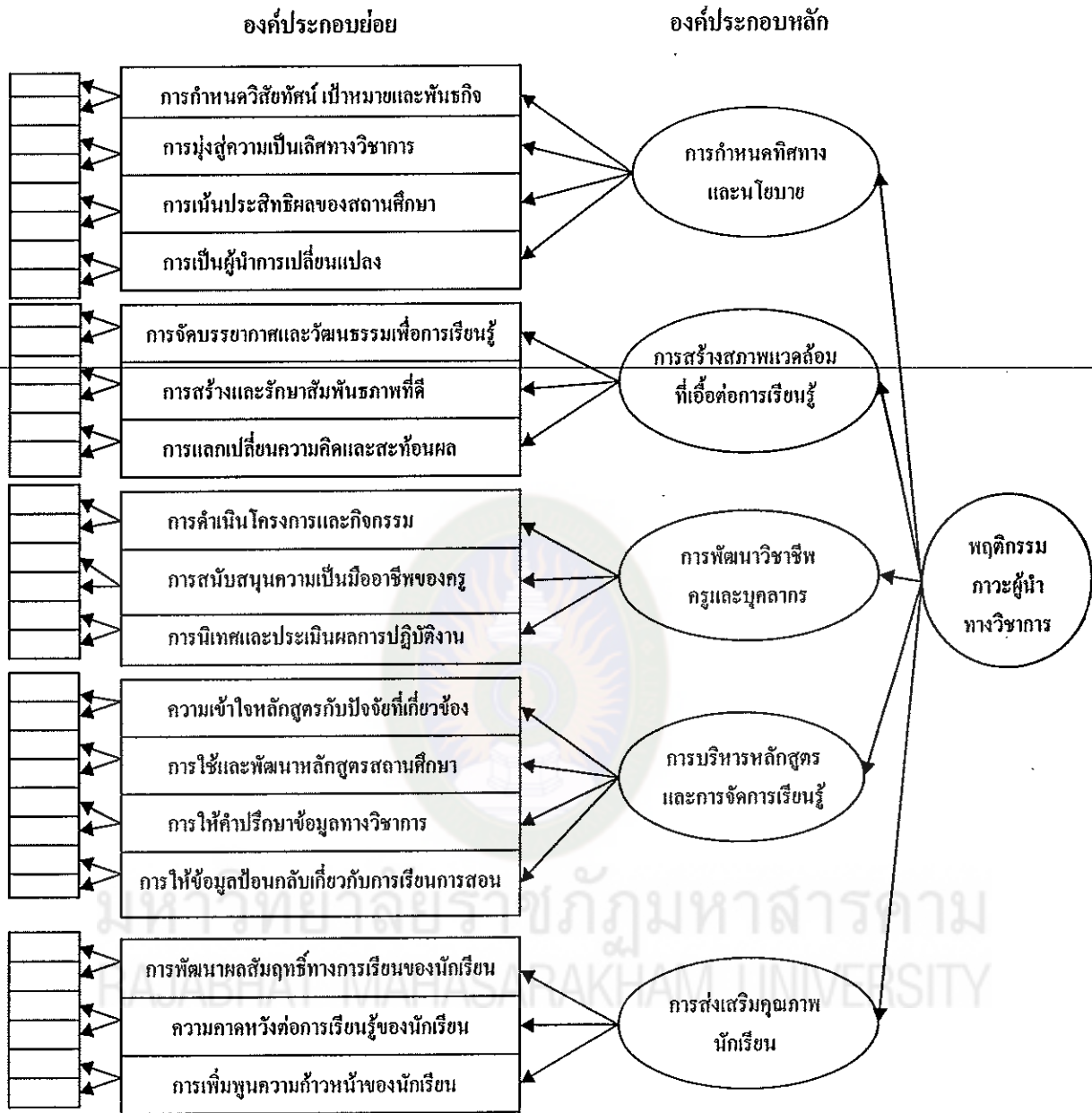
6. บุคลากร หมายถึง ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในงานธุรการ การเงินและพัสดุ โดยมีหน้าที่จัดซื้อ จัดจ้าง เกี่ยวกับวัสดุครุภัณฑ์ด้านการศึกษาเพื่อสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอนของครูในสถานศึกษา

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual framework) เรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 5 องค์ประกอบ และองค์ประกอบย่อย 17 องค์ประกอบ รายละเอียดปรากฏในแผนภาพดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย เรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับตัวบ่งชี้และโมเดลความสัมพันธ์ โครงสร้างตัวบ่งชี้พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาล ที่สร้าง และพัฒนาขึ้น โดยได้รับการตรวจสอบอย่างถูกต้องและยืนยันด้วยกระบวนการทางการวิจัย ที่มีความเหมาะสมกับบริบทของเทศบาล สามารถนำสารสนเทศดังกล่าวมาใช้เป็นเครื่องมือในการ วัดและประเมินความสำเร็จด้านการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาเทศบาลอย่าง ชัดเจน ทั้งนี้เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการทางวิชาการในภาพรวมเป็นสำคัญ

สำหรับประโยชน์ในเชิงประยุกต์จะเห็นว่า ผู้บริหารทุกระดับและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ตั้งแต่ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับกลุ่มการศึกษาท้องถิ่น และระดับกรมส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ ทางการศึกษาก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการวางแผน ปรับปรุง หรือกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการ พัฒนาคุณภาพวิชาการของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษา สังกัดองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่นต่อไป